

SEMINARI «ENTRE GRAN ESTRATEGIA Y ACCIÓN CONCRETA: POLÍTICA DE LA MONARQUÍA ESPAÑOLA EN CATALUÑA, MILÁN Y VALENCIA», DEPARTAMENT D'HISTÒRIA MODERNA, UNIVERSITAT DE BARCELONA, 10 DE DESEMBRE DE 2010

Organitzat pel projecte d'investigació del Ministeri de Ciència i Innovació «Teoría política, derecho y gobierno en Cataluña y Valencia (siglos XVI-XVIII)», referència DER2008-06370-C03-03, l'investigador principal del qual és Xavier Gil Pujol (Universitat de Barcelona, Departament d'Història Moderna), el Seminari va tenir com a objectiu l'exposició i el debat dels seus membres sobre el treball que realitzen entorn del tema general indicat. Aquest tema està inserit en un de més ampli: les formes d'integració i articulació dels diversos regnes i territoris de la monarquia espanyola dels Àustria i la seva evolució particular i de conjunt al llarg dels segles XVI-XVIII. Per a abastar aquest tema més ampli, el mencionat projecte d'investigació està coordinat amb uns altres dos, que s'ocupen d'Aragó i de Navarra i el País Basc, els investigadors principals dels quals són Jesús Morales Arrizabalaga (Universitat de Saragossa) i Jon Arrieta Alberdi (Universitat del País Basc), respectivament. Tots tres grups reuneixen historiadors del dret i historiadors.

Sota el títol indicat, el Seminari va analitzar dues escales d'acció de la monarquia espanyola i el grau de relació entre ambdues: d'una banda, la gran estratègia (terme manllevat del títol del conegut llibre de Geoffrey Parker) que definia els seus objectius de govern i defensa a mitjà termini, i, de l'altra, l'acció concreta davant casos i situacions particulars. A més d'intervencions de tots els integrants del grup de recerca, el Seminari va comptar amb la participació invitada de Josep Capdeferro (Universitat Pompeu Fabra), Mario Rizzo (Universitat degli Studi di Pavia) i Manel Rodríguez Fuster. També hi van assistir els mencionats Jesús Morales i Jon Arrieta, i altres membres dels seus grups.

Les aportacions van confirmar, amb nous detalls, el que ja és una tesi ben establerta en diversos àmbits, és a dir, que l'aplicació d'una acció de govern «descendent» des de la cort, els consells suprems i altres organismes centrals sobre la societat, no esgotava, ni de bon tros, la varietat de pràctiques polítiques. L'ús de la coerció i la pressió fiscal anava acompanyat dels intents d'aconseguir un consens amb els grups dirigents locals, els quals també trobaven motius per a integrar-se en cercles virregnals. També es van desenvolupar llaços de cohesió social i cultural entre xarxes elitistes supranacionals al voltant de la cort. Aquests aspectes van ser posats en relleu en les intervencions de Mario Rizzo, «I giusti ingredienti per una ricetta di successo: forza, consenso, mobilitazione delle risorse. La grande strategia degli Austrias e lo stato de Milano», i Gemma Garcia

Fuertes (IES Puig Castellar, de Santa Coloma de Gramenet), «Sociabilidad religiosa y círculos de poder: las congregaciones elitistas de Madrid en el siglo XVII». De manera semblant, l'acció governativa podia provocar tensions, com va passar en el cas de la creació del dret, qüestió tan sensible, analitzada per Josep Capdeferro en la seva intervenció: «El pols entre la monarquia i els estaments per la creació del dret a la Catalunya moderna: un eix (la jurisprudència judicial) i un personatge (Joan Pere Fontanella)». Però aquesta acció no sempre era fruit de projectes expressos de la Corona, sinó que podia néixer de demandes provinents del món local en aquest sentit. Així va quedar de manifest en l'aportació de Sixto Sánchez-Lauro (Universitat de Barcelona), «El Estudio General de Lleida ante un momento histórico de inflexión renovadora. Peticiones locales de intervencionismo regio a Felipe II». Tensions i crisis de major o menor gravetat eren, en qualsevol cas, característiques d'aquell món i van ser objecte d'estudi per ministres i pensadors per tal d'evitar-les o de minimitzar-ne els efectes, la qual cosa va donar peu a uns programes deliberadament preventius, segons el que va exposar Xavier Gil a «La Monarquía española ante las crisis: entre prevención y disimulo». La reflexió política i jurídica influïa en les pràctiques de govern i, alhora, generava un cos doctrinal de dilatada influència. Teresa Canet Aparisi (Universitat de València) ho va mostrar a propòsit de Pedro Belluga en la seva intervenció: «Aspectos de la cultura política en la Valencia de Francisco de Borja». Les grans convulsions, per la seva banda, propiciaven la publicació d'obres de caràcter més circumstancial, però de contingut no menys significatiu. Manel Rodríguez Fuster va analitzar l'obra de tractadistes reialistes catalans i aragonesos contraris a la revolta catalana del 1640, els quals, a més de combatre els arguments sobre la legitimitat de l'alçament, volien refermar els principis rectors de l'ordre polític i social establert sota el signe de la lleialtat a la Corona: «Tres autores filipistas ante la rebelión catalana de 1640: José Pellicer de Ossau, Alexandre de Ros y Gabriel Agustí Rius». D'altra banda, els factors i interessos de caràcter estamental i corporatiu no deixaven de manifestar-se, segons va mostrar Javier Palao Gil (Universitat de València) en el seu estudi «La Iglesia valenciana ante la abolición de los fueros».

El Seminari es va cloure amb unes reflexions dels assistents sobre el treball i les activitats que s'han de desenvolupar en l'etapa restant del projecte d'investigació.

Xavier Gil Pujol
Universitat de Barcelona